

DANIŞTAY BAŞKANLIĞI'NA

DAVACI :

VEKİLİ :

DAVALI : 1-Başbakanlık – ANKARA
2- Çevre ve Şehircilik Bakanlığı-ANKARA

KONUSU : Diyarbakır İli, Sur İlçesinde bulunan kararın eki listede belirtilen taşınmazların Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından acele kamulaştırılmasına ilişkin olarak alınan ve 25 Mart 2016 tarihli, 29664 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan 21.03.2016 tarih ve 2016/8659 sayılı Bakanlar Kurulu Kararının ve bu kararın dayanağı olan Diyarbakır ili, Sur ilçesinin 6306 sayılı Yasanın 2. Maddesine göre riskli alan ilan edilmesine ilişkin 4.11.2012 tarihli, 28457 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan 22.10.2012 tarih ve 2012/3900 sayılı Bakanlar Kurulu Kararının hukuka ve yasaya aykırı olması nedeniyle İPTALİNE ve öncelikle YÜRÜTMELERİNİN DURDURULMASINA karar verilmesi istemidir.

İLAN TARİHİ : 25 Mart 2016

AÇIKLAMALAR

22.10.2012 tarih ve 2012/3900 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla Diyarbakır ili, Sur ilçesinin tamamı 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanunun 2. Maddesine göre riskli alan ilan edilmiştir.(Ek-1)

21.03.2016 tarih ve 2016/8659 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile; riskli alan sınırları içerisinde bulunan toplam 7714 adet taşınmazın 6292 adedinin riskli alan ilanından 3 yıl sonra 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu’nun 27. Maddesine göre acele kamulaştırılmasına karar verilmiştir.(Ek-2)

Bununla birlikte; **mülkiyeti müvekkil meslek kuruluşuna ait (EK-3)** Sur İlçesi ----- Mahallesi, --- pafta, ----- ada, ----- parsellerde bulunan **tescilli taşınmaz kültür varlığı da acele kamulaştırma kararı verilen taşınmazlar arasındadır.** Acele kamulaştırma ve riskli alan kararlarının iptali istemiyle açılan davada müvekkilin bu nedenle de menfaati bulunmaktadır.

İŞLEMİN KONUSU OLAN DİYARBAKIR İLİ SUR İLÇESİNİN MEVCUT DURUMU

Kentsel sit alanı olan ve UNESCO tarafından Dünya Mirası olarak kabul edilen Diyarbakır Surlarını da barındıran ve bunun yanında birçok anıtsal ve tescilli yapıya sahip Diyarbakır ili Sur İlçesi; Kadim bir kenttir.Bir çok uygarlığa ev sahipliği yapmıştır. 1-Hurriler (Subartu), 2-Hitit, 3-Hurri-Mitanni, 4-Aramiler, 5-Asur, 6-Urartu, 7-İskit, 8-Medler, 9-Pers, 10-Büyük İskender (Makedonya-Helen), 11-Selevkos, 12-Part, 13-Büyük Tigran, 14-Roma, 15-Bizans, 16-Araplar (Bekr Bin Vail Kabilesi), 17-Emevi, 18-Abbasi, 19-Şeyh Oğulları, 20-Hamdaniler, 21-Büveyhoğulları, 22-Mervaniler, 23-Büyük Selçuklular, 24-Suriye Selçukluları, 25-İnaloğulları, 26-Nisanoğulları, 27-Artuklular, 28-Eyyubiler, 29-Anadolu Selçukluları, 30-Mardin Artukluları, 31-Akkoyunlular, 32-Safeviler ve 33-Osmanlılar'dan oluşan 33 uygarlık karşımıza çıkar.

DİYARBAKIR SURLARI;1. Derece arkeolojik sit ve kentsel sit alanı içinde bulunan; Tarihin her döneminde önemli medeniyetlere ev sahipliği yapan Diyarbakır Surları hurilerden başlayarak, Mittaniler, Asurlular, Medler, Persler, Selevkoslar, Partlar, Romalılar, Emeviler, Abbasiler, Şeyhoğulları, Hamdaniler, Bübeyhiler, Mervaniler, Büyük Selçuklular, İnaloğulları, Hısn Keyfa Artukluları, Eyyubiler, Anadolu Selçukluları, İlhanlılar, Mardin Artukluları, Akkoyunlular, Safeviler ve Osmanlı medeniyetlerinin izlerini taşımaktadır. İnşa tarihi bilinmeyen kent surlarının M.S 349 yılında Roma İmparatoru Konstantinus tarafından onarılıp genişletildiği bilinmektedir. Yaklaşık 5 km. uzunluğunda olup yüksekliği 10-12 metre ve genişliği 3,5 metredir. Şehri boydan boya çevreleyen surlarda, şehirden giriş-çıkışlarda kullanılmak üzere kapılar inşa edilmiştir. Tarihi kent yanında savunma yapıları olan burçlarla 6 adet ihtişamlı kent kapısı ile diğer kentlere açılmaktadır. Bu kapılar açıldıkları önemli yolların ulaştığı ketlerin adıyla adlandırılmıştır. Diyarbakır surları, sağlam sur duvarları, burçları ve kapılarıyla günümüze en iyi şekilde ulaşmış ender sur yapılarındandır. İçkale: Diyarbakır surları içerisinde etrafı surlarla çevrilerek kentten ayrılan Diyarbakır ilinin tarihi ve kültürel dokusunun en önemli noktasını oluşturan İçkale bölgesi; tarihi M.Ö. 6.000'li yıllara kadar uzanan Diyarbakır kentinin çekirdek yerleşim merkezidir. İçerisinde Diyarbakır kentinin tarihini ortaya koyan Virankale (Amida) Höyüğü, Artuklu döneminden kalmış bir saray ve kervansaray, 2'nci yüzyıldan kalma kentin en eski kilisesi, 11. yüzyıldan kalma cami, 19. ve 20. yüzyıldan kalma idari ve askeri binalar bulunmaktadır. Artuklu sarayındaki motifli mozaikler, bulunan en eski mozaiklerdir.

Diyarbakır Surları Diyarbakır'ın yakınındaki Karacadağ'dan getirilen bazalt bir tabaka üzerine yine bazalt taşlardan yapılmıştır. İki silindirik burcun arasında bulunan Dağ Kapısı'nın (Harput Kapısı) üzerinde Roma İmparatoru Valentinianus'un Latince, Bizans İmparatoru II. Teodosius'un Grekçe kitabelerinin yanı sıra Abbasi ve Mervani dönemlerine ait onarım kitabeleri yer almaktadır. Mardin Kapısı (Tell Kapısı) üzerindeki kitabeye göre; 909-910 tarihlerinde Halife Muktedir Billah ve veziri Ali bin Muhammed'in yardımlarıyla, Cerceralı İshak oğlu Yahya'nın idaresinde Cemil oğlu Diyarbakırlı mühendis Ahmet tarafından onarılmıştır. Surların doğusundaki Yeni Kapı (Dicle Kapısı) 1240-1241 tarihlerinde Bizans döneminde yapılmış, basık kemerli tek girişli bir kapıdır. Surların batısında bulunan Urfa Kapısı (Rum Kapısı) üç girişli olup, V.yüzyılda yapıldığı sanılmaktadır. Kapı üzerindeki bir kitabeden Artuklu döneminde Sultan Mehmet tarafından onarıldığı ve üzerinde insan ve hayvan figürlerinin bulunduğu demir kapı kanatlarının buraya eklendiği öğrenilmiştir. Bu kapı diğerlerinden daha farklı ve büyük olup, ortadaki kapı Osmanlı döneminde Saltanat veya Hümayun Kapısı olarak tanınmıştır. Yedi Kardeş, Evli Beden, Nur, Keçi, Kral Kızı ve Akrep burçları en ünlü kale burçlarıdır. Bu burçların üzerinde çeşitli kabartmalar, hayvan figürleri ve kitabeler başta olmak üzere çeşitli bezemeler bulunmaktadır. Roma ve Bizans dönemine ait yazıt ve figürler daha çok Dağ Kapı'da, Abbasi dönemine ait yazıtlar Dağ Kapı ile Mardin Kapı'da bulunmaktadır. Surların pek çok yerinde de Mervanilerin kitabelerine rastlanmaktadır. Bugün "Hindibaba Kapısı" ile "Dağ Kapı" arasında kalan burç ve bedenlerde Eyyübi'lere ait kitabelere rastlanmaktadır. Diyarbakır surlarını daha da gösterişli ve görkemli yapan figürlerin büyük bir kısmı Selçuklu ve Artuklu dönemlerine aittir. Diyarbakır Kalesi'nin hangi tarihte yapıldığı kesinlik kazanamamıştır. Dicle Nehri'nin 100 m. kadar yüksekindeki Fis Kayası, İçkale'nin ilk yerleşme yeri olduğu düşünülebilir. Ayrıca bu bölgede Huriler zamanında da bir kale yapıldığı sanılmaktadır. MS.349'da Roma imparatoru II. Constantius bu kalenin etrafını surlarla çevirmiştir. Dışkale'nin kuzeydoğu köşesinde İçkale bulunmaktadır. Bu kale de surlarla çevrilmiştir. İçkale içerisinde Virantepe denilen yerde surlarla çevrili bir bölüm daha bulunmaktadır. Virantepe'de yapılan kazılar XIII.yüzyılda Artukoğulları döneminde bir saray yapıldığını ortaya çıkarmıştır. İçkale Kanuni Sultan Süleyman zamanında 1524-1526 yıllarında genişletilmiş, on altı burç ile iki kapı eklenmiş ve surlarla çevrilmiştir. Bu kalenin fethi Oğrun, Saray ve Küpeli isimli kapıları Diyarbakır şehrine açılmaktadır. Günümüzde bir açık hava müzesi konumunda olan Diyarbakır Surları, Roma döneminden sonra bölgeye egemen olan Bizans, Abbasi, Mervan, Selçuklu, Artuklu, İnallı, Nisanlı, Eyyubi, Akkoyunlu ve Osmanlı dönemlerinde de önemini korumuştur. Diyarbakır Surları, tarihsel tanıklığıyla bu şehirde

yaşayanlar ile tüm insanlık ailesinin ortak kültürel mirasıdır. İnsanlık ailesinin ortak mirası olan Diyarbakır Surları'nın gelecek kuşaklara korunarak armağan edilmesi aynı zamanda insani bir sorumluluk ve ödevdir.

II- İPTAL NEDENLERİ :

A- SURIÇİ BÖLGESİNİN RİSKLİ ALAN İLAN EDİLMESİNE DAİR BAKANLAR KURULU KARARI HUKUKA AYKIRIDIR:

6306 S. KANUN'UN 2. MADDESİNE GÖRE;

ç) Riskli alan: Zemin yapısı veya üzerindeki yapılaşma sebebiyle can ve mal kaybına yol açma riski taşıyan, Bakanlık veya İdare tarafından Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının görüşü de alınarak belirlenen ve Bakanlığın teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca kararlaştırılan alanı,

ifade etmektedir. Öte yandan aynı Kanununun 3. Maddesinde;

Riskli yapıların tespiti, Bakanlıkça hazırlanacak yönetmelikte belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde masrafları kendilerine ait olmak üzere, öncelikle yapı malikleri veya kanuni temsilcileri tarafından, Bakanlıkça lisanslandırılan kurum ve kuruluşlara yaptırılır ve sonuç Bakanlığa veya İdareye bildirilir. Bakanlık, riskli yapıların tespitini süre vererek maliklerden veya kanuni temsilcilerinden isteyebilir. Verilen süre içinde yaptırılmadığı takdirde, tespitler Bakanlıkça veya İdarece yapılır veya yaptırılır.

6306 sayılı Kanun uyarınca çıkarılan “Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanunun Uygulama Yönetmeliği”nin 5. Maddesinde ise riskli alanın ne şekilde tespit edileceği belirlenmiştir.

Buna göre;

- a) Alanın, zemin yapısı veya üzerindeki yapılaşma sebebiyle can ve mal kaybına yol açma riski taşıdığına dair teknik raporu,
 - b) Alanda daha önceden meydana gelmiş afetler varsa, bunlara dair bilgileri,
 - c) Alanın büyüklüğünü de içeren koordinatlı sınırlandırma haritasını, varsa uygulama imar planını,
 - ç) Alanda bulunan kamuya ait taşınmazların listesini,
 - d) Alanın uydu görüntüsünü veya ortofoto haritasını,
 - e) Zemin yapısı sebebiyle riskli alan olarak tespit edilmek istenilmesi halinde yerbilimsel etüd raporunu,
 - f) Alanın özelliğine göre Bakanlıkça istenecek sair bilgi ve belgeleri,
- ihativa edecek şekilde hazırlanmış olan dosyaya istinaden ve Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının görüşü alınarak Bakanlıkça belirlenir ve teklif olarak Bakanlar Kuruluna sunulur.*

Oysa, söz konusu alana ilişkin, tekniğine uygun biçimde yukarıda yer verilen tespit ve raporlamaların hiç birisi yapılmamıştır. Bu kapsamda alınmış olan karar, 6306 s. Kanun ve ilgili yönetmelik hükümlerine aykırıdır.

Kentsel sit alanı olan dava konusu alanda;

- Davalı idare tarafından yapılmış ve bölgenin “afet riskli alan” ilan edilmesini gerektirecek, jeolojik yapıya yönelik analiz ve tespit bulunmamaktadır.
- Bunun yanı sıra, Kanunun tanımladığı biçimde riskli yapıların tespitine dair bir çalışma da yapılmamıştır.

- Alan, “riskli alan” olarak ilan edilecek nitelikte can ve mal kaybına neden olacak bir yapılaşma içermemektedir.

Suriçi'nin riskli alan ilan edilmesinden sonra 2013 yılında Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından hazırlanan Suriçi Afet Riskli Alan Master Planında deprem riski yüksek yapıların sayısı 464 , oranı ise % 6.04 olarak belirlenmiştir. Davalı idarenin kendi planlarında dahi **bölgedeki yapıların sadece %6 sının riskli olduğu belirtilmiş olmasına rağmen bölgenin tamamının riskli alan ilan edilmesinin teknik olarak hiçbir somut veriye dayanmadığı ortadadır.**

Danıştay 14. Dairesi'nin E. 2013/1493 K. 2013/5670 sayılı kararında da “*Bakanlar Kurulu kararı incelendiğinde; uyuşmazlık konusu alanın üzerindeki yapılaşma sebebiyle can ve mal kaybına yol açma riski taşıdığına dair farklı tarihlerde idarelerce hazırlanan teknik raporların, yapıların hangi yönlerden can ve mal kaybına yol açma riski taşıdığına kanıtlayacak yeterli bilgi içermesi gerektiği halde, ... uyuşmazlığa konu alanın 6306 sayılı Kanunda belirtilen "riskli alan" özelliğini taşıdığına dair düzenlenen raporun alanda bulunan yapılarla ilgili olarak üzerindeki yapılaşma sebebiyle can ve mal kaybına yol açma riski taşıdığına dair somut herhangi bir bilgi içermediği sonucuna ulaşıldığı, ayrıca alanın 1. Derece Kentsel Sit Alanı olması dolayısıyla Kültür ve Turizm Bakanlığının da görüşünün alınması zorunlu iken bu lazimeye uyulmadığının anlaşılması olduğundan, dava konusu Bakanlar Kurulu kararında hukuka uyarlık görülmemiştir.*” denilerek iptal kararı verilmiştir.

SURİÇİ “RİSKLİ ALAN” UYGULAMASINA KONU OLMASI GEREKEN BİR ALAN DEĞİL, AKSİNE KORUNMASI GEREKEN BİR ALANDIR.

Suriçi bölgesi antik kent dokusunun korunması ve bugüne kadar uygulanan sağlıksız şehirleşme ve yapılaşmanın önlenmesi için, **Diyarbakır Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu** tarafından **29.09.1988 tarih ve 38 sayılı karar** ile Suriçi bölgesi (İçkale dahil) “**Diyarbakır Kentsel Sit Alanı**” olarak ilan edilmiştir. Ayrıca aynı karar ile “Diyarbakır Kentsel Sit Alanı” dışında kalan sur dibinden itibaren, 50 metre genişliğinde bir şerit, 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu kapsamında “Surların Koruma Alanı” olarak tespit edilmiştir. Yine Suriçi’nde tek yapı ölçeğinde; **147 adedi anıtsal yapı olan 595 tescilli taşınmaz kültür varlığı bulunmaktadır. (Ek-4)** 1990 da Suriçi Koruma Amaçlı İmar Planı hazırlanmış, 2012’de revize edilerek güncellenmiştir.

Diyarbakır Kalesi ve Surları 2000 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığınca UNESCO Dünya Mirası geçici listesine alınmış, 2012 yılında Dünya Mirası olarak tescillenmesi için Diyarbakır Büyükşehir Belediyesinin başlattığı çalışma kapsamında hazırladığı Diyarbakır Kalesi ve Hevsel Bahçeleri Kültürel Peyzajı, başvuru dosyası ve alan yönetim planı Dünya Miras merkezine sunulmuştur. 28 Haziran - 8 Temmuz 2015 tarihleri arasında Almanya'nın Bonn kentinde yapılan Dünya Miras Komitesinin 39.toplantısında Diyarbakır Kalesi ve Hevsel Bahçeleri Kültürel Peyzajı **Dünya Mirası** olarak tescillenmiştir. Suriçi Dünya Mirası Listesine girmiş olan Diyarbakır Kalesi ve Hevsel Bahçeleri Kültürel Peyzaj Alanı'nın 1. Tampon Bölgesidir. **(Ek-5)**

6306 sayılı Yasanın amacı 1. Maddesinde “afet riski altındaki alanlar ile bu alanlar dışındaki riskli yapıların bulunduğu arsa ve arazilerde, fen ve sanat norm ve standartlarına uygun, sağlıklı ve güvenli yaşama çevrelerini teşkil etmek üzere iyileştirme, tasfiye ve yenileme” olarak ifade edilir.

Oysa Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın hazırladığı deprem risk haritasına göre 2. derece deprem bölgesi olan ve yine davalı Bakanlığın üzerindeki yapıların sadece % 6 sının yüksek riskli olduğunu tespit ettiği Suriçi'nin yenilenme ve iyileştirme ihtiyacı varsa 6306 sayılı Kanun kapsamında değil, **sit alanı olması nedeniyle asıl amacın koruma olduğu 5366 sayılı Yıpranan Tarihi Ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması Ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun çerçevesinde uygulamaların gerçekleştirilmesi gerekir.**

Kentsel ve yöresel nitelikleri, mimari ve sanat tarihi açısından gösterdiği fiziksel özellikleri ve bu özellikleri ile oluşan çevrenin dönemin sosyo ekonomik, sosyokültürel yapılanmasına, yaşam biçimini yansıtarak bir arada bulunduran ve bu açılardan doku bütünlüğü gösteren bir alan olarak, Diyarbakır Kent Surları içinde kalan alanın bütünü “kentsel sit” olarak koruma altına alınmış olan alandır. Koruma amaçlı imar planı ve alan yönetim planı bulunan alanın 6306 sayılı Kanun kapsamında uygulamaya tabi tutulması mümkün değildir.

Suriçi'nin kentsel sit alanı olma özelliği nedeniyle “*Yıpranan ve özelliğini kaybetmeye yüz tutmuş; kültür ve tabiat varlıklarını koruma kurullarınca sit alanı olarak tescil ve ilan edilen bölgeler ile bu bölgelere ait koruma alanlarının, bölgenin gelişimine uygun olarak yeniden inşa ve restore edilerek, bu bölgelerde konut, ticaret, kültür, turizm ve sosyal donatı alanları oluşturulması, tabii afet risklerine karşı tedbirler alınması, tarihi ve kültürel taşınmaz varlıkların yenilenerek korunması ve yaşatılarak kullanılması*” amacıyla çıkarılan 5366 sayılı Kanunun uygulanması mümkün iken riskli alan ilanı ile 6306 sayılı Kanunun uygulanması hukuka uygun değildir. Dava konusu riskli alan kararı, bu yönüyle amaç ve sebep unsurları bakımından açıkça hukuka aykırıdır.

RİSKLİ ALAN İLANINA DAİR BAKANLAR KURULU KARARI, ANAYASA'NIN 56. MADDESİNDE YER VERİLEN "KONUT HAKKI" İLE İLGİLİ DÜZENLEMeye DE AÇIKÇA AYKIRIDIR.

Anayasa'nın 17., 56. ve 57. Maddeleri ile; bireylerin sağlıklı bir çevrede yaşama ve barınma hakları koruma altına alınmıştır. Anayasamızın 17. maddesinde "Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir" hükmüne yer verilmiştir. Konut hakkı herkese tanınmış temel bir hak olmakla birlikte özellikle yoksul kesimler açısından daha da büyük öneme sahiptir.

Anayasa'nın 56. maddesiyle; “Herkes sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir. Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevrenin kirlenmesini önlemek devletin ve vatandaşların ödevidir” şeklinde ortaya koyduğu düzenlemeyle; Devlete, sağlıklı bir kent ve kent çevresinin korunması sorumluluğunu bir ödev olarak yüklemekte ve bu düzenleme ile aynı zamanda kentli haklarını da koruma altına almış bulunmaktadır.

Riskli alan ve riskli yapıların ilanından sonra malik ve kullanıcıların mülkiyet ve kullanımdan doğan tüm hakları kısıtlandığı gibi o bölge ve yapıya kamu hizmetlerinin de (elektrik, su, doğalgaz) verilmeyeceği hükme bağlanmaktadır. Riskli yapıların, tahliye ve yıktırma masrafları da maliklere ait olup, hak sahipleri ancak enkaz bedeli alabilecektir, yıkım masraflarını ödemeyenlerin tapu kaydına ipotek konulacağı da ayrıca düzenlenmektedir. Ayrıca 6306 s. Kanunun 3. Maddesine göre alanda bulunan taşınmazların tamamının tapu kütüğüne bu husus işlenecek, 4. Maddesine göre İdarenin talebi halinde riskli alanlardaki yapılara elektrik, su ve doğal gaz verilmesi ya da sair hizmetlerin verilmesi engellenebilecektir. Bu durum dava konusu kararın kapsadığı sınırlar içinde yaşayan kişilerin hak kaybına uğramasına sebep olacaktır.

Anayasa'nın 56. maddesinde yer verilen "Konut Hakkı"nın göz ardı eden kararlar, yerinde dönüşüm, kiracıların durumu, geçici barınma sorunu, kaynak temini, toplumsal adalet ve eşitliğe uygun finansman modelleri ve tüm paydaşların dâhil olduğu uygulama ortaklıklarının kurulması gibi plan yoluyla sağlıklı bir yaşam çevresi oluşturmanın ön koşulu olan kurallardan vazgeçilmesi sonucunu doğurmakta, **Anayasa'nın 56. maddesinde yer verilen "Konut Hakkı" ile ilgili "Devlet, şehirlerin özelliklerini ve çevre şartlarını gözeterek bir planlama çerçevesinde, konut ihtiyacını karşılayacak tedbirleri alır, ..."** biçimindeki düzenlemeye de açıkça aykırılık teşkil etmektedir.

RİSKLİ ALAN KARARI ANAYASA'NIN 127. MADDESİNDE YER ALAN YERİNDEN YÖNETİM İLKESİNE AÇIKÇA AYKIRIDIR.

Bilindiği üzere, Anayasa'nın 6. maddesinde, hiçbir kimse veya organın; kaynağını Anayasa'dan almayan bir Devlet yetkisini kullanamayacağı belirtilmiştir. **T.C. Anayasa'nın 127. Maddesinde ise: "Mahallî idarelerin kuruluş ve görevleri ile yetkileri, yerinden yönetim ilkesine uygun olarak kanunla düzenlenir."** demektedir. İmar planı yapılması ve onaylanması yerel bir hizmet olup, Anayasa'nın bu ilkesi ve kanunların belediyelere verdiği yetkiler nedeni ile **belediyelerin ve belediye meclislerinin görevidir.**

Davaya konu riskli alan tespiti, 6306 s.lı "Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkındaki Kanun" gereğince 5216 S.lı Yasa ile kurulan Büyükşehir Belediyelerinin ve Meclislerinin yetkilerini, 5393 s. Yasa ile kurulan il ve ilçe belediyelerinin ve Meclislerinin yetkilerini, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na devrederek, bütün belediyelerin, kaynağını Anayasa'nın 127. Maddesinden aldığı yetkilerini kullanmasını sınırlamaktadır. Çünkü dava konusu idari işlem; Belediye ve Belediye Meclisi'nin plan yapma yetkisini, Çevre ve Şehircilik Bakanlığına devreden bir yasa dayanak alınarak tesis edilmiştir.

Anayasa'nın 127. maddesinde; kamu tüzel kişileri olan yerel yönetimlerin "kuruluş, görev ve yetkileri"nin yerinden yönetim ilkesine uygun olarak yasa ile düzenleneceği belirtildikten sonra, aynı maddenin beşinci fıkrasında; "**Merkezî idare, mahalli idareler üzerinde, mahalli hizmetlerin idarenin bütünlüğü ilkesine uygun şekilde yürütülmesi, kamu görevlerinde birliğin sağlanması toplum yararının korunması ve mahalli ihtiyaçların gereği gibi karşılanması amacıyla, kanunda belirtilen esas ve usuller dairesinde idarî vesayet yetkisine sahiptir.**" hükmüne yer verilmiştir. **Bu hükümle merkezî idareye; yerel yönetimler üzerinde yasada belirtilen esas ve usuller içinde idarî vesayet yetkisi verilmiştir.** Ancak merkezi idareye, bu yetkinin ötesine geçerek, yerel yönetimlere yasa ile verilen yetkileri bizzat kullanma izni verilmemiştir.

Bu durum, yerel yönetimlerin özerkliğiyle, ayrıca merkezi yönetime idarî vesayet yetkisinin kullanılması dışında bir müdahale olanağı tanımayan, Anayasa'nın 127. ve 6. maddeleri ile bağdaşmamaktadır.

B- SURIÇİ RİSKLİ ALAN İÇİNDE BULUNAN TAŞINMAZLARIN ACELE KAMULAŞTIRILMASINA DAİR BAKANLAR KURULU KARARI HUKUKA AYKIRIDIR:

Dava konusu 2016/8659 sayılı Bakanlar Kurulu kararında;

"Diyarbakır İli, Sur İlçesinde ilan edilen riskli alan sınırları içerisinde bulunan ve ekli listede buldukları yer ile ada ve parsel numaraları belirtilen taşınmazların Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nun 27. Maddesine göre acele kamulaştırılmasına" karar verilmiştir.

Suriçi Bölgesinde 140 hektar alanın acele kamulaştırılmasına karar verilmiştir. Toplam 7714 adet parselin 6292 adedi yani % 82 sine el konulacaktır. 2015 yılı nüfus verilerin göre bölgede 50.000 kişi yaşamaktadır. Binlerce insanın yaşam alanından koparılması sonucunu doğuracak olan kararın sosyal ve kültürel yıkıma yol açacak sonuçları olacağı kuşkusuzdur. Daha da önemlisi bölgede yaşayan yurttaşların mülkiyet haklarının ihlali anlamına gelmektedir.

1- Temel hak ve hürriyetler arasında düzenlenen ve Anayasamızın 35. maddesinde yer alan mülkiyet hakkının, kamu yararının korunması amacıyla ve yasalarla kısıtlanması mümkündür. Devlet kamu yararı amacına yönelik olarak **kamulaştırma** yapma hakkına sahiptir ve bu hak özel mülkiyeti kısıtlayan **istisnai** bir hak olarak Anayasamızın 46. maddesinde yer almaktadır. Ancak bu kısıtlamanın **kamu yararı amacına yönelik olması** ve yasayla ayrıntılı biçimde düzenlenmesi esastır.

Yine ülkemizin taraf olduğu Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin Ek 1 Nolu Protokolüyle mülkiyet hakkı bir insan hakkı olarak kabul edilmiş ve bu hakkın orantılılık ilkesi çerçevesinde kamu yararı

gözetilerek sınırlandırılabilirliği ifade edilmiştir. Bu hükümlerden hareketle bir taşınmaz üzerindeki mülkiyet hakkının kamulaştırma yoluyla kaldırılması ancak kamu yararının karşılanması zorunluluğunun özel mülkiyet hakkının korunmasından üstün tutulması şartına bağlıdır.

Bu çerçevede, 2942 sayılı Kanunun 27. Maddesi incelendiğinde, kamulaştırma işlemlerinde öngörülen yöntemlerin bir kısmının uygulanmayarak taşınmaza acele el konulabilmesi yolu istisnai olarak başvurulabilecek bir yol olarak düzenlendiğinden, madde hükmü ile acele kamulaştırmada olağan kamulaştırmaya oranla özel koşulların varlığı aranmış ve üç durumda acele kamulaştırma yolu ile taşınmaza el konulmasına olanak tanınmıştır. Bu koşullardan ikisi Milli Müdafaa Mükellefiyeti Kanununun uygulanmasında **yurt savunması ihtiyacına ve ya özel kanunlarda öngörülen olağanüstü durumlarda gerekli olması halleri şeklinde açıkça sayılmak suretiyle kamu yararının ve kamu düzeninin korunmasının gerçekleştirilmesi amacıyla acele kamulaştırma yoluna gidilebileceği** belirtilmiştir. Bunlardan üçüncüsü olan, aceleliğine **Bakanlar Kurulunca karar verilebilmesi için de yine kamu yararı ve kamu düzenine ilişkin olma şartının aranması ve böylece maddede yer alan diğer iki sebebe paralel nitelik taşıması gerektiği** açıktır. Nitekim anılan maddenin gerekçesinde de, acele ve istisnai hallerde, Kanunun önceki hükümlerine uyulmasının çeşitli sakıncalar yaratabileceği gibi, kamunun büyük zararlara uğramasının da muhtemel olabileceği belirtilerek maddede belirtilen şartların varlığına bağlı olarak kıymet takdiri dışındaki bazı kanuni işlemlerin sonraya bırakılarak, maddede öngörülen süre ve şekilde el konulması düzenlenmiştir.

Bakanlar Kurulu kararında acelelik halinin ne olduğu ve sebepleri belirtilmemiştir. Ancak kararda riskli alan içerisinde bulunan taşınmazların acele kamulaştırılmasına karar verildiğine göre **6306 sayılı Yasa'ya dayandırılmaya çalışıldığı** anlaşılmaktadır.

6306 sayılı Kanunun Amacı 1. Maddesi “afet riski altındaki alanlar ile bu alanlar dışındaki riskli yapıların bulunduğu arsa ve arazilerde, fen ve sanat norm ve standartlarına uygun, sağlıklı ve güvenli yaşama çevrelerini teşkil etmek” hükmünü içermektedir.

Anılan Yasanın “Uygulama İşlemleri”nin tarif edildiği 6. Maddesinin 2. Fıkrasında “Üzerindeki bina yıkılmış olan arsanın maliklerine yapılan tebligatı takip eden otuz gün içinde en az üçte iki çoğunluk ile anlaşma sağlanamaması hâlinde, gerçek kişilerin veya özel hukuk tüzel kişilerinin mülkiyetindeki taşınmazlar için Bakanlık, TOKİ veya İdare tarafından acele kamulaştırma yoluna da gidilebilir.” hükmü yer almaktadır.

Görüldüğü üzere Yasada maliklerin anlaşma sağlayamaması halinde Bakanlık veya idarece acele kamulaştırma yoluna gidilmesi düzenlenmiştir. Dava konusu Bakanlar Kurulu kararında olduğu gibi **bölgenin riskli alan ilan edilmiş olması acele kamulaştırma kararı verilmesi için yeterli değildir.** Kaldı ki, riskli alan veya riskli yapıların fen ve sanat norm ve kurallarına uygun hale getirilmesi için yapılacak uygulamada maliklerin kendi aralarında anlaşmasının esas olduğu bir Yasanın uygulamasını, bölgedeki özel mülkiyetlerin tamamının acele kamulaştırılması kararı verilerek gerçekleştirme iddiası 6306 sayılı Yasa'nın amacına ve öngördüğü yönetime uygun olmadığı gibi, mülkiyet hakkının korunmasına ilişkin Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi hükümlerine ve yargı kararlarına da aykırıdır.

Danıştay 6. Dairesi'nin E. 2012/6188 K. 2015/2196 sayılı kararında bu husus şöyle açıklanmıştır:

“5393 Sayılı Kanunda, kentsel dönüşüm ve gelişim proje alanlarında bulunan yapıların boşaltılması, yıkımı ve kamulaştırılmasında anlaşma yolunun esas olduğunun belirtilmiş olduğu da gözönünde bulundurulduğunda, kentsel dönüşüm ve gelişim projelerinin uygulanmasında öncelikle anlaşma yoluna gidilmesi gerektiği, anlaşma sağlanamayan durumlarda kamulaştırma yapılması ve bu halde de kamulaştırmanın 2942 Sayılı Kanun 27. maddesi uyarınca gerçekleştirilebilmesi için ise yukarıda da

açıklandığı üzere acele kamulaştırmanın koşullarının gerçekleşmiş olduğunun açıkça ortaya konulması gerektiği kuşkusuzdur.

5393 Sayılı Belediye Kanununun 73. maddesi uyarınca kentsel dönüşüm ve gelişim projesi uygulanabilmesi için aranan koşulların var olmasının, acele kamulaştırma yapılması için yeterli olmadığı, davaya konu Bakanlar Kurulu kararında 2942 Sayılı Kamulaştırma Kanununun 27. maddesinde öngörülen acele kamulaştırma prosedürünün uygulanması için gerekli olan olağanüstü durumların ve bu yönetime başvurulması ile amaçlanan kamu yararının somut olarak ortaya konulmadığı sonucuna varılmıştır.”

Danıştay 6. Dairesi 2012/6974 E. sayılı bir başka kararında da ; “yenileme alanı olarak belirlenen sınırlar içinde ilgili idarece öncelikle taşınmaz malikleri ile anlaşma yoluna gidilmesi, anlaşmanın gerçekleşmemesi halinde de yine ilk önce olağan kamulaştırma yolunun tercih edilmesi, ancak 2942 sayılı Kanunun 27. maddesinde yer alan acelelik halinin bulunduğu saptanması halinde anılan madde uyarınca acele kamulaştırılması zorunlu bulunan taşınmazlara yönelik olarak gerekli tespitler yapıp sebepleri de belirtmek suretiyle başvuruda bulunulması ve bunun sonucunda da başvuruda bulunulan taşınmazlara yönelik inceleme yapılarak koşulların gerçekleşmesi halinde Bakanlar Kurulunca 2942 sayılı Kanunun 27. maddesi uyarınca aceleliğine karar verilmiş olan taşınmazlara yönelik olarak acele kamulaştırma işlemlerinin yürütülmesi gerekmektedir.

Uyuşmazlık konusu olayda, taşınmazı da kapsayan alanın yenileme alanı olarak belirlenmesinin tek başına acele kamulaştırma yapılmasına gerekçe teşkil etmeyeceği, 2942 sayılı Kamulaştırma Kanununun 27. maddesinde öngörülen acele kamulaştırma prosedürünün uygulanabilmesi için gerekli olan olağanüstü durumların ve bu yönetime başvurulması ile amaçlanan kamu yararının somut olarak ortaya konulmadığı sonucuna varılmıştır.

Bu anlamda, taşınmazların acele kamulaştırılmasını gerektirecek acelelik halinin bulunmaması karşısında, dava konusu taşınmazların acele kamulaştırılması yolunda tesis edilen Bakanlar Kurulu kararında hukuka uyarlık bulunmamıştır.” denilmektedir.

2- Kamulaştırılan özel mülkiyetteki taşınmazların kamulaştırma sonrası kullanım biçimi hakkında hiçbir karar bulunmamaktadır. Daha açık bir ifadeyle, özel mülkiyete konu iken el konulan ve yenilenen taşınmazların kamulaştırma sonrasındaki tasarruf biçimi hakkında yasada herhangi bir kısıtlama bulunmadığı ve dolayısıyla, riskli olduğu için kamulaştırılan özel mülkiyet konusu taşınmazların veya tarih ve kültür varlıklarının, yenilenmelerinin ardından özellikle konut ve ticaret alanı olarak belirlenen taşınmazların satışının, kiralanmasının ve tahsisinin önünde bir engel bulunmadığı görülmektedir. Söz konusu taşınmazların kamulaştırıldıktan sonra, hangi amaçla ve kim tarafından kullanılacağına dair 6306 Sayılı Yasada açık bir düzenlemeye yer verilmemiş olması nedeniyle, ardında yatan örtülü amacı ortaya koyduğu ve özel mülkiyet kapsamında konut ya da ticaret alanı olarak kullanılan taşınmazların kamulaştırılarak yenilendikten sonra, yine konut ve ticaret kullanımına ayrılarak satılması, kiralanması ya da tahsis edilmesinde özünde kamu yararı amacı bulunmadığı görülmektedir.

3- Suriçi ve çevresi, tarihi, kültürel ve mimari birikimiyle evrensel bir öneme sahiptir. İnsan uygarlığının önemli kültürel miraslarından birisi olan Diyarbakır Kalesi; surları, burçları, kapıları, malzemesi, yapılış biçimi, sağlamlığı, yazıtları, kabartmaları ile öne çıkan anıtsal bir eserdir. Diyarbakır surları kadar, Suriçi’nde yer alan diğer tarih ve kültür varlıkları açısından da önemli bir tarihi kent merkezi niteliğine sahiptir. Bu özellikleri nedeniyle, afet riski altındaki alanların dönüştürülmesine ilişkin düzenlemeleri içeren 6306 Sayılı Yasa kapsamında değerlendirilmesi açıkça hukuka aykırıdır. Bölgenin, tarihi ve kültürel niteliği ve kentsel sit özellikleri nedeniyle mevcut haliyle korunması, geçmişten gelen kent dokusunun, sokakları, binaları, duvarları, surları, bu bölgede yaşayan ve çalışan insanlarıyla birlikte sosyal dokusunun

korunması yönünde politikalar geliştirilmesi ve bu yönde uygulamalar yapılması gerekirken, dava konusu işlemler, bölgenin bu niteliğini tümüyle gözardı eder niteliktedir. Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu uyarınca belirlenen sit alanlarında, alanın etkileşim geçiş sahasını da göz önünde bulundurarak, kültür ve tabiat varlıklarının sürdürülebilirlik ilkesi doğrultusunda korunması amacıyla arkeolojik, tarihi, doğal, mimari, demografik, kültürel, sosyo-ekonomik, mülkiyet ve yapılaşma verilerini içeren alan araştırmasının yapılması, koruma alanı içinde yaşayan hane halkları ve faaliyet gösteren iş yerlerinin sosyal ve ekonomik yapılarını iyileştiren, istihdam ve katma değer yaratan stratejileri, koruma esasları ve kullanma şartları ile yapılaşma sınırlamalarını, sağlıklaştırma, yoğunluklar ve parsel tasarımlarını, yerel sahiplilik, uygulamanın finansmanı ilkeleri uyarınca katılımcı alan yönetimi modellerinin belirlenmesi, kültür ve tabiat varlıklarının sürdürülebilirlik ilkesi doğrultusunda korunması amacıyla arkeolojik, tarihi, doğal, mimari, demografik, kültürel, sosyo-ekonomik, mülkiyet ve yapılaşma verilerini içeren alan araştırmasının yapılması gibi korumaya ilişkin düzenlemeler çerçevesinde işlem tesis edilmesi yerine dava konusu işlemlerle bölgenin yeniden inşasına yönelik kararlar alınmıştır. Dolayısıyla 6306 Sayılı Kanun ve acele kamulaştırmaya ilişkin olarak dahi yeterli hukuki dayanakları olmayan dava konusu işlemler, davalı idarelerin yöntem olarak 6306 Sayılı Yasa'yı uygulamayı seçmeleri açısından da açıkça hukuka aykırıdır.

4- Tesis edilen işlem amaç yönünden hukuka aykırıdır. Şöyle ki ; İdare işlem tesis ederken bazı parselleri işlem dışı bırakmıştır. Bu parsellerin ne amaçla acil kamulaştırma dışında bırakıldığını açıklamamıştır. Tesis edilen işlemde eşit davranılmadığı kanısındayız. Bu durum gerek diğer vatandaşlarda gerekse de müvekkilde ciddi şüpheler uyandırmaktadır.

YÜRÜTMENİN DURDURULMASI TALEBİMİZ YÖNÜNDEN:

İdari Yargılama Usulü Kanunu Madde 27/2; "Danıştay veya idari mahkemeler, idari işlemin uygulanması halinde telafisi güç veya imkansız zararların doğması ve idari işlemin açıkça hukuka aykırı olması şartlarının birlikte gerçekleşmesi durumunda gerekçe göstererek yürütmenin durdurulmasına karar verebilirler" hükmü düzenlenmiştir. Anılan işlemlerde iki durumda gerçekleşmiştir. Binlerce insanın yaşam alanından koparılması sonucunu doğuracak olan kararların sosyal ve kültürel yıkıma yol açacak sonuçları olacağı kuşkusuzdur. Hiçbir tespit yapmadan ve önlem almadan işlemlerin uygulanması telafisi güç zararlar doğuracaktır.

HUKUKSAL NEDENLER : 2577 S.K., 2575 S.K., 5366 S.K., 6306 S.K., 2942 S.K. ve ilgili tüm mevzuat.

DELİLLER : Ekli belgeler, davalı idarelerden işlem dosyalarının celbi, gerektiğinde keşif ve bilirkişi incelemesi yapılması ve diğer tüm yasal deliller.

SONUÇ VE İSTEM : Yukarıda kısaca sunulan nedenlerle;

- Diyarbakır İli, Sur İlçesinde bulunan, eki listede belirtilen taşınmazların Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından acele kamulaştırılmasına ilişkin olarak alınan ve 25 Mart 2016 tarihli, 29664 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan 21.03.2016 tarih ve 2016/8659 sayılı Bakanlar Kurulu Kararının ve
- Acele kamulaştırma kararının dayanağı olan Diyarbakır ili, Sur ilçesinin 6306 sayılı Yasanın 2. Maddesine göre riskli alan ilan edilmesine ilişkin 4.11.2012 tarihli, 28457 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan 22.10.2012 tarih ve 2012/3900 sayılı Bakanlar Kurulu Kararının

hukuka, yasaya ve kamu yararına açıkça aykırı olmaları nedeniyle İPTALLERİNE ve telafisi güç zararların önlenmesi bakımından öncelikle ve ivedilikle YÜRÜTMELERİNİN DURDURULMASINA karar verilmesini, yargılama giderleri ile vekalet ücretinin davalı idarelere yüklenmesini vekil olarak saygılarımla arz ve talep ederim.

Davacı Vekili